

Zadanie 1.

Niech F_W oznacza dystrybuantę sumy dwóch niezależnych zmiennych losowych o dystrybuantach odpowiednio F_1 oraz F_2 :

Dla $x < 0$	$F_1(x) = 0$	$F_2(x) = 0$
Dla $x \in [0,1)$	$F_1(x) = 0.6 + 0.2x$	$F_2(x) = 0.7 + 0.1x$
Dla $x \geq 1$	$F_1(x) = 1$	$F_2(x) = 1$

$F_W(3/2)$ wynosi:

- (A) 0.9200
- (B) 0.9225
- (C) 0.9250
- (D) 0.9275
- (E) 0.9300

Zadanie 2.

Rozważamy model nadwyżki ubezpieczyciela z czasem dyskretnym:

$U_n = u + X_1 + X_2 + \dots + X_n$, gdzie:

- u to nadwyżka początkowa (nieujemna);
- $X_1, X_2, X_3, \dots$ są i.i.d, i reprezentują różnice pomiędzy wpływami ze składki a wydatkami na odszkodowania w kolejnych latach;
- rozkład zmiennej X_1 jest czteropunktowy:
 $\Pr(X_1 = 2) = p_2,$
 $\Pr(X_1 = 1) = p_1,$
 $\Pr(X_1 = 0) = p_0,$
 $\Pr(X_1 = -1) = 1 - p_0 - p_1 - p_2.$

Niech $N = \min\{n: U_n < 0\}$ oznacza czas ruiny.

Przyjmijmy, że parametry procesu wynoszą: $p_0 = 3/10$, $p_1 = 1/10$, $p_2 = 1/10$, oraz $u = 11/2$. W tych warunkach ruina jest pewna, a więc $\Pr(N < \infty) = 1$. Wobec tego oczekiwany czas do ruiny $E(N)$ jest wielkością dobrze określoną, i wynosi:

- (A) 12
- (B) 15
- (C) 20
- (D) 25
- (E) 30

Zadanie 3.

Dwa nieobciążone predyktory $\hat{\Theta}_1$ i $\hat{\Theta}_2$ parametru ryzyka Θ obarczone są błędami o wariancji odpowiednio 4 i 2 oraz kowariancji $5/2$. Predyktor kombinowany $\hat{\Theta}_3(z) = z\hat{\Theta}_1 + (1-z)\hat{\Theta}_2$ obarczony jest błędem o najmniejszej wariancji gdy współczynnik z równy jest:

- (A) $-1/2$
- (B) $-1/4$
- (C) 0
- (D) $1/4$
- (E) $1/2$

Zadanie 4.

Łączna wartość odszkodowań z pewnego jednorodnego portfela ryzyk ma rozkład złożony Poissona o funkcji generującej momenty postaci:

$$M_s(t) = \exp\left[\frac{4t(10-t)}{(5-t)^2}\right], \quad t < 5.$$

W portfelu tym liczba pojawiających się roszczeń ma rozkład Poissona z wartością oczekiwaną równą 5. Pojawiające się roszczenie z prawdopodobieństwem p jest oddalone, a z prawdopodobieństwem $q = 1 - p$ odpowiadające mu odszkodowanie ma pewien rozkład ciągły na dodatniej półosi. Prawdopodobieństwo oddalenia roszczenia p wynosi:

- (A) $\frac{1}{5}$
- (B) $\frac{2}{5}$
- (C) $\frac{1}{2}$
- (D) $\frac{3}{4}$
- (E) $\frac{4}{5}$

Zadanie 5.

Likwidacja szkody zaistniałej w miesiącu t następuje jeszcze w tym samym miesiącu z prawdopodobieństwem $\frac{2}{22}$, a w miesiącu $t + k$ (dla $k = 1, 2, 3, \dots$), z

prawdopodobieństwem $\frac{5}{22} \cdot \left(\frac{3}{4}\right)^{k-1}$. Wartość każdej szkody wynosi 1. W miesiącach

t , $t+1$ i $t+2$ zaistniały odpowiednio 88, 110 i 143 szkody. Wyznacz stan rezerwy na niewypłacone odszkodowania na koniec miesiąca $t+2$, jeśli na początku miesiąca t stan tej rezerwy wynosił 320.

- (A) 327
- (B) 372
- (C) 385
- (D) 405
- (E) brakuje danych o strukturze rezerwy na początku t -tego miesiąca

Zadanie 6.

O rozkładzie wartości pojedynczej szkody Y wiemy, iż jest to rozkład ciągły z dystrybuantą ściśle rosnącą na przedziale $(0, M)$, oraz iż $\Pr(Y \in (0, M)) = 1$. Ponadto wiemy, iż składka netto za nadwyżkę szkody ponad d jest dla $d \in (4, 6)$ dana wzorem:

$$E[(Y - d)_+] = \frac{(10 - d)^3}{300}.$$

Niech Z_E oznacza zbiór możliwych wartości $E(Y)$, zaś Z_M zbiór możliwych wartości M . Zbiory te mają postać:

(A) $Z_E = (2.16, 4.72), \quad Z_M = (7, \infty)$

(B) $Z_E = (2.16, 4.72), \quad Z_M = \left(7\frac{1}{3}, \infty\right)$

(C) $Z_E = (1.56, 3\frac{1}{3}), \quad Z_M = (7, \infty)$

(D) $Z_E = (1.56, 4.72), \quad Z_M = \left(7\frac{1}{3}, \infty\right)$

(E) $Z_E = (2.16, 3\frac{1}{3}), \quad Z_M = (7, \infty)$

Zadanie 7.

W klasycznym modelu nadwyżki ubezpieczyciela z czasem ciągłym rozkład wartości pojedynczej szkody Y ma gęstość:

$$f_Y(y) = \begin{cases} \frac{64}{(2+y)^5} & \text{dla } y > 0 \\ 0 & \text{dla } y \leq 0 \end{cases},$$

oczekiwana ilość szkód na jednostkę czasu $\lambda = 3$, a pochodna funkcji gromadzonej składki $c = 2.5$. Współczynnik przystosowania (*adjustment coefficient*) R wynosi:

- (A) $\frac{1}{2}$
- (B) $\frac{2}{3}$
- (C) 1
- (D) $\frac{4}{3}$
- (E) jest nieokreślony

Zadanie 8.

Obserwujemy realizacje x_{it} łącznej wartości szkód X_{it} i -tego ubezpieczonego w t -tym roku dla $i = 1, 2, \dots, N$, $t = 1, 2, \dots, T$; $N > 2$, $T > 2$;

nie znamy natomiast wartości następujących parametrów:

$$\mu(\Theta_i) = E(X_{it} / \Theta_i),$$

$$\sigma^2(\Theta_i) = \text{VAR}(X_{it} / \Theta_i),$$

$$\mu = E(\mu(\Theta_i)),$$

$$s^2 = E(\sigma^2(\Theta_i)),$$

$$a = \text{VAR}(\mu(\Theta_i));$$

wiemy natomiast, że jeśli $i \neq j$ lub $t \neq s$ to $\text{COV}(X_{it}, X_{js} / \Theta_i, \Theta_j) = 0$.

Niech $\bar{X}_i = \frac{1}{T} \sum_{t=1}^T X_{it}$, $\bar{X} = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \bar{X}_i$.

Mamy dwa estymatory parametru a :

$$\hat{a}_1 = \frac{1}{NT-1} \sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T (X_{it} - \bar{X})^2 - \frac{1}{N(T-1)} \sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T (X_{it} - \bar{X}_i)^2,$$

oraz:

$$\hat{a}_2 = \max\{\hat{a}_1, 0\}.$$

Niech $MSE(\hat{a}_i) = E[(\hat{a}_i - a)^2]$.

Wybierz zdanie prawdziwe:

- (A) oba estymatory są nieobciążone, $\text{VAR}(\hat{a}_1) < \text{VAR}(\hat{a}_2)$
- (B) oba estymatory są nieobciążone, $\text{VAR}(\hat{a}_1) > \text{VAR}(\hat{a}_2)$
- (C) $E(\hat{a}_1) < E(\hat{a}_2)$, $\text{VAR}(\hat{a}_1) < \text{VAR}(\hat{a}_2)$
- (D) $\text{VAR}(\hat{a}_2) < MSE(\hat{a}_2) < \text{VAR}(\hat{a}_1)$
- (E) $\text{VAR}(\hat{a}_2) < \text{VAR}(\hat{a}_1) < MSE(\hat{a}_2)$

Zadanie 9.

Wyjściowy portfel składa się z n niezależnych ryzyk. Łączna wartość szkód dla pojedynczego ryzyka ma wartość oczekiwaną μ i odchylenie standardowe σ . S oznacza łączną wartość szkód z całego portfela ryzyk. Składkę za pojedyncze ryzyko skalkulowano w wysokości G tak, aby:

$$\Pr(S > n \cdot G) = 0.01,$$

przy czym prawdopodobieństwo to obliczono na podstawie aproksymacji rozkładem normalnym.

Dla naszego portfela wyjściowego mamy:

$$n = 1000, \quad \mu = 10, \quad \sigma = 10.$$

Pojawiła się możliwość objęcia ubezpieczeniem dodatkowych n_1 ryzyk, niezależnych nawzajem oraz niezależnych od pierwszych n ryzyk z portfela wyjściowego.

Ich charakterystyki to:

$$\mu_1 = 10, \quad \sigma_1 = 15,$$

Jednakże warunkiem objęcia „nowych” ryzyk jest zaoferowanie pokrycia za składkę w tej samej wysokości G , co dla „starych” ryzyk. Niech S_1 oznacza łączną wartość szkód z nowych ryzyk.

Dla jakich n_1 mamy:

$$\Pr(S + S_1 > (n + n_1) \cdot G) \leq 0.01 ?$$

(Podaj warunek konieczny i dostateczny, opierając się i tym razem na aproksymacji normalnej)

- (A) Dla $n_1 \leq 250$
- (B) Dla $n_1 \geq 1500$
- (C) Dla $n_1 \geq 250$
- (D) Dla każdego n_1
- (E) Dla żadnego n_1

Zadanie 10.

Łączna wartość szkód S :

$$S = X_1 + \dots + X_N$$

ma złożony rozkład geometryczny. Iloraz postępu rozkładu liczby szkód równy jest $\frac{1}{2}$, zaś zmienna X_1 ma rozkład wykładniczy z wartością oczekiwaną równą 2.

$\Pr(S \leq 4 \ln 5)$ wynosi:

- (A) 0.9
- (B) 0.8
- (C) 0.6
- (D) 0.5
- (E) 0.3

Egzamin dla Aktuariuszy z 23 maja 2016 r.**Matematyka ubezpieczeń majątkowych****Arkusz odpowiedzi***

Imię i nazwisko : .....KLUCZ ODPOWIEDZI.....

Pesel .....

Zadanie nr	Odpowiedź	Punktacja ♦
1	D	
2	E	
3	A	
4	A	
5	C	
6	B	
7	E	
8	D	
9	C	
10	A	

* Oceniane są wyłącznie odpowiedzi umieszczone w *Arkuszu odpowiedzi*.

♦ Wypełnia Komisja Egzaminacyjna.